

verbindingen van de regent zo goed en had deze een zo groot aanzien dat hij in de regel met weinig moeite kon voorkomen dat een hem onwelgevallige figuur tot *desa*-hoofd werd gekozen.

Behalve het *desa*-hoofd had elke *desa* ook een schrijver, een schriftgeleerde, een politiebeambte en een beambte die belast was met het toezicht op de voor de landbouw vitale waterleidingen. Bestond een *desa* uit verschillende gehuchten, *kampongs*, dan had elke *kampung* een apart hoofd. Al deze lagere functionarissen werden benoemd door de *wedono* van het betrokken district.

Hoe voorzagen de *loerahs* en de lagere *desa*-functionarissen in hun levensonderhoud?

Zij werden niet door het gouvernement betaald maar hadden andere inkomsten. Meestal waren z.g. ambtstvelden aan hen toegewezen: *sawahs*, die zij konden verhuren of over welke oogst zij konden beschikken. Zij hadden er ook recht op dat hun bepaalde diensten werden verleend. De *loerah* mocht voorts van alle door hem geïnde landsbelastingen 8% behouden (het was dus in zijn persoonlijk belang dat al deze belastingen naar behoren werden opgebracht) en daarnaast had hij nog recht op incidentele inkomsten, bijvoorbeeld bij het geven van verlof tot het houden van een feest, tot het slachten van vee, tot het verdelen van erfenissen, tot het verkopen van gronden, tot het bouwen van een huis en tot het ondernemen van een binnenlandse reis of van de pelgrimstocht naar Mekka. De lagere functionarissen ontvingen vergelijkbare baten. Zo ontvingen de dorpsgeestelijken steeds een bepaald bedrag bij een huwelijk of bij de verstoting van een vrouw door haar man. Over de inkomsten die uit dit alles resulteerden, hebben wij maar weinig gegevens. Er was, schijnt het, veel variatie in. In de Zuid-Preanger regentschappen liepen in '29 volgens de memorie van overgave van de Nederlandse resident de inkomsten van de *loerahs* uiteen van f 35 tot f 200 per maand (het maandelijks inkomens van een 'gewoon' *desa*-lid was in die tijd misschien ca. f 10) – in de nogal arme residentie Krawang (ten oosten van Batavia) varieerden zij van ruim f 5 tot f 170 per maand. Dáár was, aldus in oktober '29 de memorie van overgave van de resident, 'het *desa*-bestuur van een buitengewoon slecht gehalte . . . Het is, op een klein gedeelte na, onbetrouwbaar en onontwikkeld en heeft ook weinig invloed op de *desa*-bevolking. De meeste *desa*-hoofden zijn analfabeet.'¹

¹ Memorie van overgave, okt. 1929, van de resident van Krawang in (*Republik Indonesia, Arsip Nasional*, no. 8): *Memori Serah Jabatan 1921-1930 (Jawa Barat)* (1976), p. 40.